

Optymalizacja farmakologicznego leczenia ostrego zawału serca – ważne wnioski z badania COMMIT

Optimisation of the myocardial infarction pharmacotherapy – important insights from the COMMIT Trial

COMMIT (Clopidogrel and Metoprolol in Myocardial Infarction Trial) collaborative group. Early intravenous then oral metoprolol in 45 852 patients with acute myocardial infarction: randomized placebo-controlled trial. *Lancet* 2005; 366: 1622-32.

COMMIT (Clopidogrel and Metoprolol in Myocardial Infarction Trial) collaborative group. Addition of clopidogrel to aspirin in 45 852 patients with acute myocardial infarction: randomised placebo-controlled trial. *Lancet* 2005; 366: 1607-21.

Jarosław Drożdż

II Katedra i Klinika Kardiologii, Uniwersytet Medyczny, Łódź

Kardiol Pol 2006; 64: 230-231

Rok 2005 przyniósł wyniki jednego z największych badań kardiologicznych w historii medycyny: COMMIT (*Clopidogrel and Metoprolol in Myocardial Infarction Trial*), znanego także jako CCS-2 (*Second Chinese Cardiac Study*). Badanie zostało przeprowadzone w Chinach w latach 1999–2005. Obejmowało ono populację 45 852 chorych z obrazem klinicznym ostrego zawału serca. Czas, jaki mijał od początku dolegliwości do włączenia do badania, nie przekraczał 24 godz., a obraz kliniczny pozwalał na zastosowanie złożonej terapii przeciwplatekowej i ewentualnie także trombolitycznej. Wszyscy chorzy zostali zakwalifikowani do leczenia farmakologicznego.

Badane osoby stanowiły typową, znaną nam dobrze populację chorych z ostrym zawałem serca. Średni wiek wynosił 61 lat. Obecna była stosunkowo wysoka reprezentacja kobiet (28%) oraz osób powyżej 70. roku życia (26%), co niewątpliwie zwiększa wartość dokonanych obserwacji. Czas od początku dolegliwości wynosił średnio 10 godz. i u 1/3 chorych przekraczał 13 godz. W elektrokardiogramie obserwowano najczęściej uniesienie odcinka ST lub świeży blok lewej odnogi pęczka P-H, ale u 7% zarejestrowano obniżenia odcinka ST. Po-

nad 3/4 pacjentów było w I klasie wydolności serca wg Killipa-Kimballa, 20% w II i blisko 5% w III klasie.

Podstawę leczenia farmakologicznego stanowił kwas acetylosalicylowy w dawce 162 mg. U 3/4 chorych podawano dożylnie heparynę. W przypadku kwalifikacji do leczenia trombolitycznego – objęto ono 50% badanej populacji – stosowano przeważnie urokinazę. Decyzję dotyczącą pozostałych leków oparto na wskazaniach klinicznych. Interesujące, że inhibitory enzymu konwertującego zastosowano u 2/3 pacjentów.

W badanej grupie dokonano podwójnej randomizacji do następujących podgrup:

- 1) początkowo dożylnego, następnie doustnego leczenia metoprolelem (lub *placebo*);
- 2) dodatkowej terapii doustnej klopidogrelem (lub *placebo*).

W ciągu 28-dniowej obserwacji oceniano występowanie ponownego zawału serca, wstrząsu kardiogenego, zatrzymania krążenia oraz zgonu. W całej grupie obserwowano blisko 8% śmiertelność oraz 1,3% ponownych zawałów serca, 1,5% przypadków wstrząsu kardiogenego, 0,6% udarów mózgu i 0,5% przypadków mi-

---

Adres do korespondencji:

dr hab. n. med. Jarosław Drożdż, II Katedra i Klinika Kardiologii, Uniwersytet Medyczny, ul. Kniaziewiczza 1/5, 91-347 Łódź, tel.: +48 42 251 60 15, faks: +48 42 653 99 09, e-mail: drozd@ptkardio.pl

gotania komór niezakończonych zgonem, co dobrze ilustruje profil badanych chorych.

Wczesne leczenie metoprololem

Protokół podawania metoprololu obejmował dożylną iniekcję leku w dawce do 15 mg, jeżeli częstość rytmu serca przekraczała 50/min, a skurczowe ciśnienie tętnicze 90 mmHg. Po 15 min po iniekcjach dożylnych podawano doustnie dawkę 50 mg metoprololu co 6 godz., a od 2. doby – jeden raz dziennie 200 mg w formie tabletki o powolnym uwalnianiu.

Najważniejszym wynikiem tego ramienia badania było stwierdzenie braku istotnych korzyści z zastosowania wczesnego leczenia metoprololem w całej badanej populacji. Redukcji o 22% liczby zgonów z powodu arytmii towarzyszył istotny, 29% wzrost występowania wstrząsu kardiogenego zakończony zgonem. Podczas analizy pozostałych powikłań w grupie leczonej metoprololem zwraca uwagę istotna redukcja liczby ponownych zawałów serca niezakończonych zgonem (o 3,7 przypadków na 1000 leczonych chorych) przy istotnym wzroście przypadków wstrząsu kardiogenego (5,6/1000 leczonych), pozostałych przypadków niewydolności serca (15,3/1000 leczonych), hipotonii (30,8/1000 leczonych) i bradykardii (32/1000 leczonych). Bardzo charakterystyczne, że niekorzystne efekty podawania metoprololu występowały w 1. dniu leczenia, a ewentualne korzyści obserwowane były w dniach następnym.

Korzystne efekty działania leku dotyczyły wyłącznie subpopulacji osób młodszych, bez niewydolności serca, we wcześniejszych godzinach zawału, bez tachykardii (!) oraz poddanych leczeniu fibrynolitycznemu.

Wczesne leczenie klopidogrelem

Na tle powyższych rozczarowujących wyników badania COMMIT w ramieniu metoprololu wyjątkowo interesująco rysują się istotne korzyści z zastosowania klopidogrelu. Preparat podawano doustnie w dawce 75 mg od momentu randomizacji. Nie stosowano dawki nasycającej, a leczenie prowadzono przez 28 dni lub do wypisu ze szpitala (średnio 14,8 dnia).

Chorzy z grupy leczonej klopidogrelem charakteryzowali się istotnie niższą śmiertelnością (7,5% vs 8,1%,

$p=0,03$) i wyraźnie niższym odsetkiem ponownego zawału serca (2,1% vs 2,4%, $p=0,02$). Uzyskano bardzo istotną statystycznie redukcję występowania złożonego punktu końcowego: zgonu, zawału serca lub udaru mózgu (9,2% vs 10,1%, $p=0,002$). Oznacza to dodatkowo 10 uratowanych osób na 1000 leczonych. Korzyści te występują bardziej wyraźnie w podgrupie, w której lek zastosowano jak najwcześniej od początku dolegliwości.

Szczegółnej uwagi wymaga kwestia powikłań krwotocznych, w tym także udarów mózgu. Z badania COMMIT uzyskano bardzo istotne klinicznie informacje, które wyjaśniają kwestie bezpieczeństwa złożonej terapii przeciwplatekowej, przeciwzakrzepowej i trombolitycznej u chorych z ostrym zawałem serca. Zaobserwowano taką samą liczbę udarów krwotocznych w obu ramionach badania (55 chorych na 23 000 leczonych klopidogrelem i 56 chorych na 23 000 leczonych *placebo*) oraz nieco niższą liczbę przypadków udarów niedokrwiennych mózgu (odpowiednio 164 chorych i 194 chorych, $p=0,1$). Z powodu udaru mózgu w grupie leczonych klopidogrelem zmarło nieco mniej, bo 90 chorych, podczas gdy w grupie *placebo* 108 chorych ($p=0,19$).

W szczegółowej analizie wykazano niemal identyczną liczbę krwawień, które były przyczyną zgonów (0,32% w obu ramionach badania), brak wzrostu krwawień będących wskazaniem do transfuzji (0,20% vs 0,16%, $p=0,35$), jak też wszystkich zaobserwowanych krwawień (0,58% vs 0,55%, $p=0,59$).

Badanie COMMIT oceniające metoprolol wskazuje na to, że wczesne leczenie β -adrenolitykiem nie może być zalecane wszystkim chorym z zawałem serca leczonym farmakologicznie, jednakże β -adrenolityki mogą nadal stanowić podstawę leczenia zawału serca z wyłączeniem 1. dnia (pierwszych dni) choroby. Z kolei badanie COMMIT oceniające klopidogrel przynosi istotne kliniczne spostrzeżenia. Wskazuje na to, że skojarzone leczenie przeciwplatekowe kwasem acetylosalicylowym i klopidogrelem w dawce 75 mg przez okres 1 mies. u chorych leczonych inwazyjnie z powodu ostrego zawału z uniesieniem ST istotnie zmniejsza całkowitą śmiertelność oraz odsetek groźnych powikłań. Przy takim leczeniu nie obserwuje się zwiększenia ilości powikłań krwotocznych ani udaru krwotocznego mózgu.

Komentarz redakcyjny

prof. dr hab. n. med. Lech Poloński

III Katedra i Oddział Kliniczny Kardiologii, Śląskie Centrum Chorób Serca, Zabrze

Na początku listopada w *Lancie* opublikowano wyniki ważnego badania CCS-2/COMMIT. Badanie jednoznacznie dowodzi korzyści płynących ze stosowania klopidogrelu w zawałe mięśnia sercowego z uniesieniem odcinka ST. Dodanie tego leku do standardowej, zachowawczej terapii spowodowało redukcję względnego ryzyka zgonu o 7%. Bardzo ważny jest ponadto fakt, że terapia ta nie spowodowała wzrostu zagrożenia krwawieniami zarówno w całej grupie, jak i w podgrupach wyższego ryzyka, tj. u osób starszych i leczonych fibrynolitycznie.

Trzeba podkreślić, że wcześniej tylko w badaniu ISIS-2 (badanie poświęcone ocenie działania streptokinazy,

kwasy acetylosalicylowego i obu leków łącznie) opublikowanym w końcu lat 80. XX w. wykazano redukcję śmiertelności w ciągu 30 dni w zawałe mięśnia sercowego z uniesieniem odcinka ST.

Mamy więc dowód na to, że zablokowanie płytek za pomocą klopidogrelu u chorych z zawałem serca leczonym zachowawczo istotnie poprawia przeżycie. W Polsce taka terapia może być zastosowana u ok. 30 000 chorych rocznie. Korzyści wydają się bezdyskusyjne. Kardiologom i chorym na zawał pozostaje czekać na jak najszybsze uwzględnienie wyników badania CCS-2/COMMIT w obowiązujących standardach. Aktualne wytyczne leczenia interwencyjnego zawału już uwzględniają klopidogrel jako standardową terapię.

Król umarł, niech żyje król

prof. dr hab. n. med. Tomasz Pasierski

Oddział Kardiologii, Centralny Szpital Kolejowy, Warszawa

Badanie CCS-2/COMMIT zamyka definitywnie jedną z epok leczenia ostrego zawału serca – dożylnego stosowania leków β -adrenolitycznych w 1. dobie, jednocześnie szeroko otwierając wrota dla skojarzonego leczenia przeciwplatekowego.

Wprawdzie badanie ISIS-1 udowodniło korzyści z wczesnego dożylnego stosowania atenololu u chorych z zawałem serca, ale dotyczyło ono chorych, u których nie stosowano leczenia reperfuzyjnego. Kolejne obserwacje wykazały, że u chorych z zawałem leczonym trombolitycznie (GUSTO 1) korzyści takie są znacznie mniejsze, natomiast z takim sposobem leczenia związane jest większe ryzyko istotnej klinicznie hipotonii i wstrząsu kardiogenego. Meta-

analiza przeprowadzona przez Freemantle i wsp. w 1999 r. wykazała brak korzyści ze stosowania dożylnego β -blokerów we wczesnym okresie ostrego zawału serca (redukcja ryzyka o 0,87, przedział ufności 0,61 do 1,22). Nie zmienia to faktu, że β -blokery włączone w 2.–3. dobie od dokonania się zawału i stosowane praktycznie do końca życia są trwałym fundamentem skutecznego leczenia chorych po zawałe serca, co metaanaliza ta dobitnie potwierdziła. Sądzę, że badanie COMMIT zamyka problem i utwierdza aktualną praktykę, w której dożylny β -bloker stosujemy u chorych z zawałem serca wyjątkowo, natomiast staramy się je zastosować u każdego chorego po zawałe serca.

Badanie COMMIT stawia kropkę nad i w kwestii stosowania skojarzonego leczenia kwasem acetylosalicylowym i klopidogrelem u wszystkich chorych w obydwu

typach zawałów serca (z uniesieniem i bez uniesienia ST) przez co najmniej miesiąc. Obecnie najważniejsze pytanie brzmi: czy okres ten nie jest zbyt krótki? Aktualne standardy postępowania w OZW bez uniesienia ST w oparciu o wyniki badania CURE zalecają stosowanie klopidogrelu wraz z kwasem acetylosalicylowym przez okres 9–12 mies. U chorych po OZW z uniesieniem ST okres stosowania klopidogrelu określony jest jedynie przez standardy dotyczące przezskórnych interwencji wieńcowych, zalecające bezwzględne stosowanie takiego leczenia przez 3–4 tyg. od implantacji stentu metalowego i 6–12 mies. od implantacji stentu uwalniającego leki. Z kolei badanie CREDO, obejmujące stabilnych chorych po PTCA, wskazuje, że korzyści ze stosowania leczenia skojarzonego po PTCA sięgają 12 mies. [2]. Wraz z okresem, jaki minął od dokonania się zawału lub wszczepienia stentu, ryzyko powtórnego zdarzenia wieńcowego istotnie spada i korzyści ze stosowania klopidogrelu istotnie maleją [3]. O ile stosowanie klopidogrelu

przez miesiąc od dokonania się każdego zawału serca staje się bezwzględnym postulatem klinicznym, to dłuższe stosowanie tego leku musi uwzględniać przed wszystkim argumenty farmakoekonomiczne.

Piśmiennictwo

1. Freemantle N, Cleland J, Young P, et al. Beta blockade after myocardial infarction: systematic review and meta regression analysis. *BMJ* 1999; 318: 1730-7.
2. Steinhubl SR, Berger PB, Mann JT, et al. Early and sustained dual oral antiplatelet therapy following percutaneous coronary intervention. A randomized controlled trial. *JAMA* 2002; 288: 2411-20.
3. Eriksson P. Long term clopiogrel therapy after percutaneous coronary intervention in PCI-CURE and CREDO: the „Emperor's New Clothes” revisited. *Eur Heart J* 2004; 25: 720-2.

Autor otrzymał honoraria za wykłady od firmy sanofi-aventis